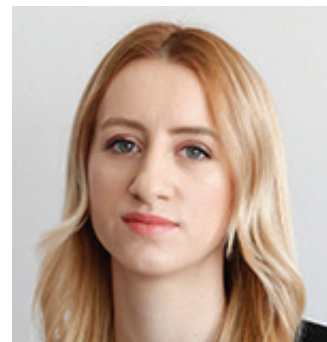


JAK NIE DAĆ SIĘ OSZUKAĆ, CZYLI JAK WALCZYĆ Z FAŁSZYWYMI INFORMACJAMI?

KINGA OSIERDA jest absolwentką Bezpieczeństwa Narodowego na Uniwersytecie Jagiellońskim oraz studentką Studiów Euroazjatyckich. Członek Zarządu Stowarzyszenia Demagog i Mentor Akademii Fact-Checkingu. Od ponad 5 lat związana z działalnością w organizacjach pozarządowych.

MAŁGORZATA KILIAN jest absolwentką politologii na Uniwersytecie Warszawskim. Założycielka Stowarzyszenia Demagog oraz pomysłodawczyni Akademii Fact-Checkingu, warsztatów skierowanych do młodzieży. Specjalizuje się w komunikacji typu digital, ze szczególnym uwzględnieniem mediów społecznościowych.



Stowarzyszenie Demagog jako pierwsza w Polsce profesjonalna organizacja fact-checkingowa inicjuje projekt, którego celem jest dostarczanie młodym ludziom niezbędnej wiedzy o faktach oraz prawdziwych informacjach, którą możemy czerpać tylko z rzetelnych i wiarygodnych źródeł. Akademia Fact-Checkingu polega na prowadzeniu w szkołach warsztatów, które mają pomóc młodym ludziom poruszać się po oceanie napływających informacji, plotek i kłamstw w Internecie.

JAK NIE DAĆ SIĘ OSZUKAĆ, CZYLI JAK WALCZYĆ Z FAŁSZYWYMI INFORMACJAMI?

KINGA OSIERDA • MAŁGORZATA KILIAN

Żyjemy w świecie, w którym szybki i nieograniczony dostęp do Internetu zaczyna być nierozzerwalną częścią naszego życia. Większość informacji czerpiemy już nie z gazet czy telewizji, ale przede wszystkim z mediów społecznościowych, które dla wielu młodych osób stanowią „okno na świat”. Coraz rzadziej weryfikujemy informacje i zastanawiamy się nad ich rzetelnością. Jaki ma to wpływ na nasze życie? Jak wiele dociera do nas fałszywych informacji? Czym są fake newsy i jak je rozpoznawać? Czym jest i jaką rolę odgrywa fact-checking i rzetelne źródła informacji?

KRÓTKA HISTORIA FACT-CHECKINGU

Fact-checking w dosłownym tłumaczeniu na język polski oznacza sprawdzanie faktów, a od połowy lat 90. jest metodą, za pomocą której weryfikuje się informacje oraz sprawdza prawdomówność, między innymi polityków czy ludzi ze świata biznesu. Dla dziennikarzy z całego świata jest narzędziem wykorzystywanym w codziennej pracy.

Z raportu przygotowanego przez amerykańskie centrum badań dziennikarskich Duke Reporter's Lab wynika, że na świecie w 2018 roku działało 156 organizacji i projektów zajmujących się szeroko pojętą ideą fact-checkingu¹. Dla porównania w roku 2014 były to 44 redakcje. Działalność związana z weryfikacją informacji najprężniej rozwija się w Stanach Zjednoczonych. Działa tam co najmniej kilkadziesiąt organizacji i think thanków, których działalność koncentruje się na fact-checkingu.

¹ Duke Reporters Lab, www.reporterslab.org/fact-checking, www.reporterslab.org, dostęp 15.06.2019.

KINGA OSIERDA MAŁGORZATA KILIAN

Najwięcej z nich jest skupionych wokół uniwersytetów lub organizacji pozarządowych.

Jeden z pierwszych portali fact-checkingowych w Stanach Zjednoczonych, FactCheck.org, rozpoczął swoją działalność już w 2003 roku. Jednak najpopularniejszy okazał się serwis PolitiFact, założony w 2007 roku, który już rok później otrzymał nagrodę Pulitzera. Redakcja PolitiFact zajmuje się również weryfikowaniem obietnic wyborczych prezydentów. Wraz z objęciem urzędu przez Donalda Trumpa zespół politifact.com zakończył projekt Obameter, a rozpoczął Trump-o-meter. Potrzebę powołania działu zajmującego się fact-checkingiem zauważyła również redakcja „The Washington Post”. Od 2007 roku działą prowadzony przez Glenna Kesslera specjalny dział „The Washington Post Fact Checker”, który na bieżąco weryfikuje stwierdzenia polityków.

W związku z ostatnią kampanią prezydencką i coraz większą falą fake newsów, *fact-check* w Ameryce stał się jeszcze bardziej popularny. Stacja Bloomberg jako pierwsza postanowiła na bieżąco sprawdzać wypowiedzi kandydatów, jeszcze podczas trwania debaty. W Europie również zauważalne jest łączenie sił, aby razem przeciwstawić się fałszowi w debacie publicznej. Tak stało się w przypadku Francji, gdzie powstała inicjatywa CrossCheck, łącząca wiele francuskich redakcji we współpracy z First Draft News i Google News Lab. Podobnie dzieje się w Norwegii, gdzie VG i Dagbladet wraz z publicznym nadawcą połączyły siły i utworzyły Faktisk.

NAJWYŻSZE STANDARDY DZIENNIKARSKIE

Kontrolę realizacji misji oraz zachowania najwyższych standardów dziennikarskich przez organizacje fact-checkingowe sprawuje International Fact-Checking Network (IFCN), Międzynarodowa Sieć Organizacji Fact-Checkingowych powstała we wrześniu 2015 roku z inicjatywy Poynter Institute for Media Studies, który zrzesza instytucje działające na rzecz fact-checkingu i odpowiedzialnego dziennikarstwa. Pierwszym dyrektorem IFCN był Alexis Mantzarlis. IFCN zajmuje się monitorowaniem

trendów w sprawdzaniu faktów oraz pojawiających się nowych rozwiązań technologicznych dotyczących fact-checkingu. Celem IFCN jest promowanie najwyższej jakości analiz oraz dostarczanie wiedzy na temat fact-checkingu. Sieć oferuje również szkolenia na temat weryfikowania informacji oraz organizuje raz w roku konferencję zatytułowaną „Global Fact-Checking Summit”. *International Fact-Checking Network* zrzesza organizacje, które zadeklarowały przestrzeganie kodeksu organizacji fact-checkingowych oraz raz w roku kontroluje wywiązywanie się sygnatariuszy kodeksu z przyjętych zobowiązań.



STOWARZYSZENIE DEMAGOG

Stowarzyszenie Demagog jest jedyną w Polsce organizacją fact-checkingową zajmującą się weryfikacją wypowiedzi polityków od 2014 roku. Oficjalnie Stowarzyszenie zostało zarejestrowane 29 kwietnia 2016 roku. Misją organizacji jest działanie na rzecz poprawy jakości debaty publicznej w Polsce, tak aby bezstronna i wiarygodna informacja była podstawowym źródłem wiedzy obywateli. Od maja 2019 roku nad jakością pracy redakcji czuwa International Fact-Checking Network.

Codziennie kiluosobowa redakcja wyszukuje i weryfikuje informacje dotyczące polskiej sceny politycznej. Źródłem wypowiedzi są zapisy programów z udziałem polityków w radiu i telewizji, stenogramy z posiedzeń sejmowych, bezpośrednie wypowiedzi polityków na ich profilach w mediach społecznościowych, a także wypowiedzi nadsyłane przez czytelników za pomocą strony internetowej www.demagog.org.pl. Weryfikacji i ocenie podlegają tylko informacje merytoryczne, dotyczące rzeczywistości obiektywnie sprawdzalnej. Demagog wykorzystuje cztery kategorie oceny: prawda, fałsz, manipulacja oraz nieweryfikowalne. Wypowiedzi prawdziwe muszą być potwierdzone

JAK NIE DAĆ SIĘ OSZUKAĆ, CZYLI JAK WALCZYĆ Z FAŁSZYWYMI INFORMACJAMI?

przez pierwotne i wiarygodne źródła, za fałszywe są uznawane wypowiedzi, które nie są zgodne z żadną publicznie dostępną informacją, natomiast kiedy wypowiedzi noszą znamiona celowo wprowadzających w błąd, uznawane są za manipulację.

Oprócz codziennej pracy redakcja przygotowuje również tematy tygodnia, sprawdza obietnice wyborcze oraz przygotowuje raporty dotyczące zagadnień z dziedziny fact-checkingu i fake newsów. Do tej pory stowarzyszenie zweryfikowało 3403 wypowiedzi, prześwietlono 227 obietnic wyborczych, sprawdziło 533 osoby. W ramach stowarzyszenia działa również Akademia Fact-Checkingu – projekt edukacyjny zaadresowany do młodzieży szkolnej oraz studentów. Głównym celem projektu jest przekazywanie młodym ludziom wiedzy o fake newsach oraz innych rodzajach manipulacji w Internecie. Mentorzy Stowarzyszenia dzielą się swoim doświadczeniem z fact-checkingu i razem z młodzieżą rozwijają krytyczne myślenie.

JAK ODRÓŻNIĆ FAKE-NEWS OD PRAWDY?

Fake news to fałszywa informacja upubliczniona w sieci lub za pośrednictwem innych mediów, stworzona dla realizacji konkretnego celu, np. ośmieszenia kogoś, wpływu na decyzje wyborców czy osiągnięcia korzyści finansowych. Problem ten coraz częściej dotyczy młodzieży, jak również osób starszych, które są nieświadome zagrożeń wynikających z udostępniania treści pochodzących z niewiarygodnych źródeł. Na szczególną uwagę zasługuje to, że z roku na rok powstaje coraz więcej stron, które specjalizują się w tworzeniu fałszywych informacji, wzbudzaniu niepokoju, pokazywaniu skrajności i manipulowaniu naszymi emocjami. Jak więc odróżnić fake news od prawdy?

Pierwszym podstawowym elementem jest włączenie krytycznego myślenia, które pozwoli nam krok po kroku analizować informacje zawarte w artykułach. Przy przeglądaniu Internetu musimy być uważni. Nie możemy wierzyć we wszystko, co zobaczymy i musimy kwestionować informacje wątpliwe.

Jak rozpoznać fałszywy artykuł



1. Spójrz czy nagłówek nie jest clickbaitem. Przeczytaj cały tekst



2. Zwróć uwagę na domeny i adres url.



3. Przeczytaj sekcję „o nas”. Sprawdź profil osoby publikującej



4. Sprawdź autora artykułu i datę publikacji



5. Poszukaj czy w artykule są podane źródła



6. Spójrz, czy występują cytaty i kto jest cytowany



7. Sprawdź komentarze i odpowiedzi



8. Sprawdź grafikę/zdjęcie przez wyszukiwanie obrazu w google



9. Sprawdź, czy ktoś inny o tym napisał, albo czy fact-checkerzy już to sprawdzili



10. Przemyśl czy twoje poglądy mogą mieć wpływ na ocenę informacji.

KINGA OSIERDA MAŁGORZATA KILIAN

NAUCZANIE I UCZENIE SIĘ

Pomoże nam w tym krótki poradnik, jak rozpoznawać fake newsy:

1. Zaczynamy od sprawdzenia, czy nagłówek nie jest clicbaitem. Clickbait to nagłówek (tytuł), w którym umyślnie pominięto ważne informacje, by zmusić czytelnika do kliknięcia i przeczytania całego artykułu; jest często nacechowany emocjonalnie lub wprowadzający w błąd.
2. Koniecznie musimy zwrócić uwagę na domeny i adresy URL. Warto również zapoznać się z zakładką „o nas”, jeśli dana strona ją posiada.
3. Sprawdzamy autora artykułu i datę publikacji. Często informacja o autorze pojawia się na początku albo na końcu tekstu. To ważne – w przypadku tworzenia fałszywych stron osoby, które za nimi stoją, nie chcą, aby ktokolwiek znał ich tożsamość.
4. Sprawdzamy źródła, na podstawie których napisana została informacja. Bardzo ważne są wiarygodne źródła i zweryfikowanie pochodzenia linków lub przypisów zawartych w tekście.
5. Sprawdzamy, czy tekst zawiera cytaty i kogo cytuje. W wiarygodnych artykułach pojawiają się cytaty osób, które są ekspertami lub odgrywają rolę w opisywanej historii. Jeśli znamy tę osobę lub możemy ją lub jej wypowiedź łatwo wyszukać, artykuł staje się wiarygodniejszy.
6. Warto przeczytać komentarze i odpowiedzi do artykułu. Jeśli nie jesteście pewni, czy dana wiadomość nie jest fake newsem, sprawdźcie, czy ktoś już o tym napisał w komentarzu albo czy organizacje fact-checkingowe już to zweryfikowały.
7. Jeśli artykuł zawiera obrazy, warto skorzystać z opcji odwróconego wyszukiwania Google lub TinEye. Dzięki tej metodzie sprawdzicie, czy zamieszczony w artykule obraz nie został już wcześniej wykorzystany i czy na pewno dotyczy opisywanego wydarzenia.
8. Przy analizowaniu informacji przydatny może być również kontakt z organizacjami fact-checkingowymi, które, bazując na wiarygodnych źródłach, zweryfikują za nas informację.

Każdego dnia, poszukując informacji w Internecie, możemy natrafić na fake newsy. Musimy być szczególnie uważni, czytając informacje na temat zdrowia, polityki czy zagadnień naukowych. Fake newsy dotyczą w dużej mierze wydarzeń związanych z życiem politycznym, ale nie tylko. Wiele z nich wspiera teorie spiskowe związane z kwestiami medycznymi (np. szczepieniami) czy zmianami klimatu. Także świat celebrytów musi mierzyć się z fake newsami. Przykładowo, w 2016 roku świat obiegły fałszywe doniesienia o samobójstwie Angeliny Jolie. W ostatnich tygodniach mogliśmy się nabrać na film pokazujący światowych przywódców, w tym Donalda Trumpa, Władimira Putina i Kim Dzong Una, śpiewających przebój Johna Lennona „Imagine”. Powracają do nas fałszywe informacje dotyczące leczenia raka witaminą C czy o rtęci w szczepionkach. Tematem, który wzbudza wiele emocji w społeczeństwie i jest wykorzystywany przez profesjonalne strony tworzące fake newsy są uchodźcy i ich sytuacja w Europie.

Jakie są główne motywacje autorów fake newsów? Pierwszą i najbardziej niebezpieczną są pieniądze. Im większe zainteresowanie czytelników, przekładające się na liczbę wyświetleń strony z reklamami, tym większe zarobki właścicieli portali. Inne motywacje mogą być czysto egoistyczne – dążenie do jak największej ilości lajków na Facebooku, Twitterze – lub polityczne, kiedy autorzy fake newsa starają się przekonać do swojej ideologii jak największą liczbę osób.

JAK NIE DAĆ SIĘ OSZUKAĆ, CZYLI JAK WALCZYĆ Z FAŁSZYWYMI INFORMACJAMI?

Przykłady fake-newsów

PAPIEŻ FRANCISZEK POPIERA KANDYDATURĘ DONALDA TRUMPA NA URZĄD PREZYDENTA STANÓW ZJEDNOCZONYCH

YOUR LOCAL NEWS NOW

TOP STORIES COMMUNITY ENTERTAINMENT SPORTS LIFE ABOUT LATEST NEWS

Pope Francis Shocks World, Endorses Donald Trump for President, Releases Statement

TOPICS: Pope Francis Endorses Donald Trump



MACIEJ MUSIAŁ ZGINĄŁ W WYPADKU SAMOCHODOWYM

FAKTY

POLSKA EUROPA POLITYKA SPORT INFORMACJE TRAGEDIE CELEBRYCI

Home » sport » Maciej Musiał nie żyje! Jego auto zderzyło się z czolowem.



MACIEJ MUSIAŁ NIE ŻYJE! JEGO AUTO ZDERZYŁO SIĘ CZOLOWO.

05.11.2018 10:01

Maciej Musiał, gwiazda aktor i prezenter telewizyjny, scenyścię Karinę jako dziecko w wieku 9 lat, zginął wczoraj w wypadku samochodowym kolo Zbawowa (woj. mazowiecki). Wzrost ofiar jest także jego bliźni przystać.

Kierownik Prokuratury Krajowej Prokuratury w Warszawie poinformował, że do wypadku doszło na drodze krajowej nr 7 Góralin-Marczewska między Zbawowem a kościołem Dzwonów.

HILLARY CLINTON SPRZEDAWAŁA BRONĀ PAŃSTWU ISLAMSKIEMU



NARZĘDZIA FACT-CHECKERA

W codziennej pracy fact-checkerom pomagają narzędzia służące do weryfikowania informacji. Za pomocą wyszukiwania obrazu w Google możemy bardzo łatwo i szybko sprawdzić, czy umieszczona w konkretnym artykule grafika była już wcześniej użyta. Wystarczy przesłać konkretny obraz lub adres URL zdjęcia czy obrazu. Bardzo podobnym narzędziem jest TinEye, które poza wyszukiwarką Google przeszukuje również pozostałe przeglądarki.

Narzędziem służącym do weryfikacji informacji o konkretnych osobach, a także ich działaniach w sieci jest między innymi Stalscan.com. Podobnie jak przy wyszukiwaniu obrazów wystarczy, że posiadamy adres URL konta na Facebooku wybranej osoby. Dzięki temu widoczne dla nas staną się wszelkie informacje publiczne dostępne na jej profilu. Podobnie działa między innymi strona Spofbox. Za pomocą wyszukiwarki Pipl.com będziemy

w stanie odnaleźć profile w pozostałych mediach społecznościowych za pomocą nazwiska.

Bardzo ważną kwestią jest to, że w Internecie nic nie ginie. Oznacza to, że nawet jeśli na Instagramie czy Facebooku mamy profil prywatny, to i tak część z informacji można odnaleźć między innymi za pomocą wyżej wymienionych narzędzi.

RZETELNE ŹRÓDŁA INFORMACJI

Jeśli chodzi o źródła, które pomogą nam w samodzielnym weryfikowaniu informacji, ważne jest korzystanie ze źródeł pierwotnych i nieprzetworzonych. Najbardziej rzetelne dane powinny występować w oryginalnym kontekście. Dlatego niektóre źródła informacji, tj. portale informacyjne, blogi czy Wikipedia nie są dla nas wiarygodnymi źródłami, na które możemy powoływać się w analizach. W przypadku jakichkolwiek wątpliwości w pierwszej kolejności powinniśmy korzystać z raportów

KINGA OSIERDA
MAŁGORZATA KILIAN

NAUCZANIE I UCZENIE SIĘ

przygotowywanych przez ogólnopolskie i światowe instytucje badawcze, jak również z badań naukowych przygotowywanych przez ekspertów. Wynika to m.in. z tego, że niektóre badania przygotowywane na zamówienie konkretnych firm mogą być niedostępne.

Źródła, o których mowa, to najczęściej raporty instytutów badań opinii publicznej, takich jak Centrum Badań Opinii Społecznej (CBOS) czy też Ośrodek Badań Opinii Publicznej (OBOP). Odpowiedzi na nurtujące pytania, dotyczące np. danych statystycznych, znajdziemy między innymi w bazie Głównego Urzędu Statystycznego (GUS), Eurostatu, a także Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD). Wiarygodnym źródłem, dzięki któremu sprawdzimy wszelkie kwestie związane z finansami, będą między innymi dane podawane przez Narodowy Bank Polski (NBP), Międzynarodowy Fundusz Walutowy (IMF) czy też Bank Światowy (WB). Warto również zapoznać się z informacjami agencji prasowych – w naszym przypadku Polskiej Agencji Prasowej (PAP).

Innym sposobem na pozyskiwanie wiarygodnych informacji jest korzystanie z prawa dostępu do informacji publicznej, przyznane każdemu obywatelowi. Artykuł 61. Konstytucji RP stanowi, że obywatel ma prawo do uzyskiwania informacji o działalności organów władzy publicznej oraz osób pełniących funkcje publiczne. Prawo to obejmuje również uzyskiwanie informacji o działalności organów samorządu gospodarczego i zawodowego, a także innych osób oraz jednostek organizacyjnych w zakresie, w jakim wykonują one zadania władzy publicznej i gospodarują mieniem komunalnym lub majątkiem Skarbu Państwa.

Spora część informacji dotyczących polityki wewnętrznej i zewnętrznej jest powszechnie dostępna między innymi w ramach Biuletynów Informacji Publicznej. Jeśli poszukiwana przez nas informacja nie jest łatwa do uzyskania, możemy wystąpić z wnioskiem o dostęp do informacji publicznej. Zgodnie z ustawą dostęp ten może nam zostać zagwarantowany w trzech postaciach – nieprzetworzonej, przetworzonej i w postaci dostępu do obrad organu kolegialnego. Zgodnie z ustawą informacja powinna zostać nam udostępniona w ciągu 14 dni od daty złożenia wniosku. Wniosek może mieć formę dowolną i może po prostu zawierać konkretne pytania. Co istotne, nie ma potrzeby wyjaśniania, podawania przyczyny czy tłumaczenia, do jakich celów informacja jest nam potrzebna. Wnioskując o dostęp do informacji publicznej, korzystamy ze swojego prawa. Urzędnik ma obowiązek odpowiedzieć na nasz wniosek, udzielając wymaganej przez nas informacji, a jeśli nie jest to możliwe, wyjaśnić dlaczego.

MYŚL KRYTYCZNIE!

Krytyczna analiza przekazów medialnych (ang. *news literacy*) należy do zestawu podstawowych kompetencji, bez których nie obejdziemy się we współczesnym świecie. Jeśli chcemy świadomie w nim funkcjonować, musimy radzić sobie z docierającymi do nas informacjami w postaci plotek, manipulacji czy kłamstw. Wymaga to od nas szczególnych umiejętności, takich jak weryfikowanie informacji i sprawdzanie, czy fakty są zgodne z rzeczywistością oraz rozumienie tego, w jaki sposób powstają newsy. Tylko poprzez edukację medialną i naukę krytycznego myślenia od najmłodszych lat możemy poradzić sobie z narastającym problemem fałszywych informacji oraz manipulacji w Internecie. ●